

การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานโดยการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4

The Development of an Internal Quality Assurance System for Basic Education Schools with Application of the Four Noble Truths Principle

สมภาพ ไชโย*

E-mail : tiktoktiktok2009@hotmail.com

สมคิด พรหมจ้อย**

กาญจนา วัฒนสุนทร***

ประเทือง ทินรัตน์****

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และ 2) ประเมินคุณภาพของระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ (1) กลุ่มตัวอย่างเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพประกอบด้วยครูและบุคลากรทางการศึกษา 149 คน ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านศาสนา 6 รูปและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการประกันคุณภาพ 4 คน (2) กลุ่มตัวอย่างเพื่อประเมินคุณภาพของระบบการประกันคุณภาพประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านศาสนา 3 รูปและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการประกันคุณภาพ 4 คน และผู้บริหารสถานศึกษา 16 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ ระบบการประกันคุณภาพ คู่มือการใช้ระบบการประกันคุณภาพ แบบประเมินคุณภาพ และประเด็นการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยการประยุกต์ใช้หลัก อริยสัจ 4 ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ คือ 1) การสร้างสัมมาทิฐิต่อการประกันคุณภาพ 2) การวิเคราะห์ปัญหา/ความต้องการ

*นักศึกษาระดับดุษฎีนิพนธ์ วิชาเอกการประเมินการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

**ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

***กรรมการที่ปรึกษา ข้าราชการบำนาญ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

****กรรมการที่ปรึกษา ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จำเป็นของสถานศึกษา (ทุกข์) 3) การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาของสถานศึกษา 4) การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุของปัญหา (สมุทัย) 5) การวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหาของสถานศึกษา 6) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (นิโรธ) 7) การพิจารณาความเชื่อมโยงระหว่างการประกันคุณภาพภายในกับการประกันคุณภาพภายนอก 8) การกำหนดแนวทางการแก้ปัญหา/การพัฒนาสถานศึกษา และ 9) การปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา/พัฒนาคุณภาพ (มรรค) และการตรวจสอบ/ประเมินระบบโดยหลักญาณ 3

2. ผลการประเมินคุณภาพของระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พบว่าผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารมีความเห็นว่าระบบมีคุณภาพตามมาตรฐานการประเมินในด้านความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความถูกต้อง และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ระบบการประกันคุณภาพภายใน หลักอริยสัจ 4 สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

The purposes of this study were 1) to develop an internal quality assurance system for basic education schools with application of the Four Noble Truths; and 2) to evaluate quality of the developed internal quality assurance system. The research sample comprised two sample groups: (1) 4 experts on educational quality assurance, 6 experts on religion and 149 teachers for development of the internal quality assurance system; and (2) 4 experts on educational quality assurance, 3 experts on religion and 16 administrators for evaluation of the developed internal quality assurance system. The employed research instruments were the interview structures, the questionnaires, the internal quality assurance system, a manual for system usage, the quality evaluation forms and focus group discussion. The quantitative data were analyzed with the basic statistics of percentage, mean, and standard deviation; while the qualitative data were analyzed with content analysis.

Research findings could be concluded as follows:

1. The developed internal quality assurance system for basic education schools with application of the Four Noble Truths consisted of nine components: 1) the creation of Sammādiṭṭhi toward quality assurance; 2) analysis of the problems and needs of the school (Dukkha); 3) prioritizing of the problems; 4) analysis of the factors related to the problems (Samudaya); 5) analysis of the causal factors of the problems of the school; 6) determination of educational standards of the school (Nirodha); 7) consideration of the connection between internal and external quality assurance; 8) determination of the approaches to be taken for problem solving and school development; and 9) the practice taken for problem solving and quality development (Magga); and the auditing and evaluation of the system with application of the three insight (Ñāna) principle.

2.The results of quality evaluation of the developed system revealed that experts and administrators perceived that the developed system was at the high level quality in accordance with evaluation standards of feasibility, appropriateness, accuracy, and utility.

Keywords: Internal Quality Assurance System, Four Noble Truths, Basic education schools

บทนำ

การศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อมนุษย์ สามารถพัฒนามนุษย์ได้ถึงขั้นสูงสุด ทำให้มนุษย์แตกต่างจากสิ่งมีชีวิตอื่นๆ การศึกษาทำให้เรามีชีวิตที่ดีชีวิตที่ดีคือชีวิตที่มีการศึกษา (พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต, 2543: 25-27) การศึกษาไทยได้รับอิทธิพลจากตะวันตกมีการพัฒนาตามแบบตะวันตก การพัฒนาคนโดยการจัดการศึกษาตามแบบสมัยใหม่ก่อให้เกิดปัญหาขึ้นอย่างหลากหลาย (ธีระ รุญเจริญ, ม.ป.ป.: 17) สอดคล้องกับประเวศ วะสี (2550: 81) ซึ่งกล่าวว่าสมองมนุษย์มีศักยภาพที่จะเรียนรู้อะไรก็ได้ และรู้ว่าการศึกษามีความสำคัญ แต่ไม่สามารถใช้การศึกษาพัฒนาตน การศึกษามุ่งแต่สร้างความรู้ไม่ได้สร้างปัญญา ส่งผลต่อคุณภาพของการศึกษา จากการศึกษาสมรรถนะทางการศึกษาในภาพรวมของประเทศไทยกับนานาชาติมีอันดับความสามารถในการแข่งขันอยู่ในลำดับที่ไม่น่าพอใจมาตลอด แต่การจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาอยู่ลำดับ 1 ใน 4 ของงบประมาณรวมของประเทศเมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ เราลงทุนทางการศึกษามากกว่าแต่อันดับสมรรถนะด้อยกว่า (www.onec.go.th) การศึกษาเป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของเด็กไทย การปฏิรูปการศึกษาของไทยยังไม่เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างจริงจัง

คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานคุณภาพย่อมเกิดแต่เนื้อในตน (สงบ ประเสริฐพันธ์, 2543 : 36) คุณภาพเกิดจากการทำงานอย่างเป็นระบบ แต่คนไทยส่วนใหญ่ไม่ค่อยวางแผน หรือวางแผนแบบลวกๆ แล้วลงมือทำ ไม่มีการตรวจสอบปรับปรุง (วรภัทร์ ภูเจริญ, 2544 : 21) คุณภาพการศึกษาไทย

ที่ตกต่ำลงเนื่องจากการทำงานที่ไม่เป็นระบบ ระบบที่ขาดคือระบบประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ส่วนใหญ่เป็นการประเมินผลเพื่อประเมิน มากกว่าการประเมินผลเพื่อพัฒนา ถ้าจะให้การศึกษาดีขึ้นควรพัฒนาระบบประเมินเพื่อพัฒนาคุณภาพ (สมคิด พรหมจู้ และสุพักตร์ พิบูลย์, 2544 : 41) ระบบประกันคุณภาพมาจากภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม วรภัทร์ ภูเจริญ (2544: 7) กล่าวว่าผู้บริหารควรที่จะเรียนรู้วิธีการบริหารจากธุรกิจ แต่การบริหารการศึกษานั้นยากกว่าการบริหารธุรกิจ ผลที่ปรากฏจะมองเห็นได้ช้า กว่าจะรู้ว่าผิดพลาดเด็กก็เรียนจบแล้ว สงบ ประเสริฐพันธ์ (2543: 81-83) กล่าวถึงการพัฒนาคูณภาพของสถานศึกษาว่าเป็นกระบวนการที่ละเอียดอ่อนเป็นกิจกรรมระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับโลกรอบตัว การบริหารโรงเรียนจึงต่างกับการบริหารงานธุรกิจและอุตสาหกรรม

สังคมไทยมีพื้นฐานมาจากพุทธศาสนา มีหลักการแนวคิดที่เป็นรากฐานของสังคม อยู่ใกล้ชิดจนมองข้ามไม่เห็นความสำคัญ หลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นองค์ประกอบหลักในการพัฒนาคน หลักอริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมที่สมบูรณ์ เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงสอดคล้องสัมพันธ์กับองค์ประกอบและปัจจัยต่างๆ อย่างเป็นระบบ มีตัวป้อน วิธีการ และผลเชิงประจักษ์ (สุมน อมรวิวัฒน์, 2544: 15) พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2546: 895) กล่าวว่าพุทธศาสนาสอนให้มนุษย์แก้ปัญหาด้วยตัวเอง การศึกษาเกี่ยวกับหลักธรรมจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เป็นหลักการแนวคิดทฤษฎีที่ไม่สามารถเรียนรู้ได้จากอารยธรรมตะวันตก

สมควรอย่างยิ่งที่จะนำมาพัฒนาการศึกษาอย่างเป็นระบบโดยเฉพาะระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำหลักอริยสัจ 4 มาประยุกต์ใช้กับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และคุณภาพการศึกษาของไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4
2. เพื่อประเมินคุณภาพของระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการพัฒนา และการประเมินคุณภาพ มีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 พัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ดำเนินการเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพ

1.1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 ศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ความคิดเห็นต่อการประกันคุณภาพ ปัญหาอุปสรรค และแนวทางการปฏิบัติตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษากับโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 สุราษฎร์ธานี สุ่มแบบแบ่งชั้นจากสถานศึกษา 3 ขนาด คือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก เลือกสถานศึกษาจำนวน 3 โรง โดยครูและ

บุคลากรเป็นผู้ให้ข้อมูลรวม 149 คน เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 ร่างระบบและตรวจสอบเบื้องต้นร่างระบบการประกันคุณภาพ

2.1 ร่างระบบมี 8 องค์ประกอบคือ 1) การสร้างสัมมาทิฐิ 2) การสำรวจความต้องการจำเป็นการกำหนดและจัดประเด็นปัญหา 3) การกำหนดขอบเขตสาเหตุของปัญหา 4) การร่วมคิดวิเคราะห์เหตุปัจจัยของปัญหา 5) การกำหนดเป้าหมายความสำเร็จการจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนพัฒนาการศึกษา 6) ระดับความสำเร็จของการบรรลุเป้าหมาย 7) การตรวจสอบทบทวนคุณภาพการศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมิน และ 8) การปฏิบัติแก้ปัญหาตามแนวทางหลักมรรคมืองค์ 8 และการตรวจสอบ/ประเมินการดำเนินการของระบบ โดยใช้หลักญาณ 3 คือ สัจญาณ กิจญาณ และกตญาณ

2.2 ตรวจสอบเบื้องต้นของร่างระบบในระยะที่ 2 โดยพระเถระผู้ทรงคุณวุฒิ 3 รูป เลือกแบบถูกใช้พระเถระที่สำเร็จการศึกษาระดับเปรียญธรรม 9 ประโยค จากคณะสงฆ์ภาค 16 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และชุมพร เครื่องมือคือแบบสัมภาษณ์ร่างระบบ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ระยะที่ 3 พัฒนาระบบและการตรวจสอบร่างระบบการประกันคุณภาพ

3.1 ร่างระบบมี 10 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การสร้างสัมมาทิฐิต่อการประกันคุณภาพ 2) ปัญหาของสถานศึกษาคืออะไร 3) ประเด็นหลักและขอบเขตของปัญหาคืออะไร 4) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาของสถานศึกษาคืออะไร 5) การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาการประกันคุณภาพแต่ละประเด็น 6) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุของปัญหาแต่ละประเด็น 7) เป้าหมายที่ต้องการคือสถานศึกษาที่มีคุณภาพ 8) ระบบประกันคุณภาพนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษา 9) ระบบเชื่อมโยงและส่งผลต่อการประกันคุณภาพ และ

10) การปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา/พัฒนาคุณภาพ และการตรวจสอบ/ประเมินการดำเนินการของระบบโดยใช้หลักทฤษฎี 3 คือ สัญญาณ กิจกรรม และกตัญญู

3.2 ตรวจสอบคุณภาพร่างระบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิเลือกแบบเจาะจงทางด้านศาสนา 3 รูป ด้านการประกันคุณภาพ 4 คน และผู้บริหารสถานศึกษา 8 คน เครื่องมือประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ ร่างระบบแบบประเมินความเหมาะสม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.3 ปรับปรุงแก้ไขระบบและพัฒนาคู่มือการใช้ระบบการประกันคุณภาพ ระบบประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การสร้างสัมมาทิฐิต่อการประกันคุณภาพ 2) การวิเคราะห์ปัญหา/ความต้องการจำเป็นของสถานศึกษา (ทุกข์) 3) การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา 4) การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุของปัญหา (สมุทัย) 5) การวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหาของสถานศึกษา 6) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (นิโรธ) 7) การพิจารณาความเชื่อมโยงระหว่างการประกันคุณภาพภายในกับการประกันคุณภาพภายนอก 8) การกำหนดแนวทางการแก้ปัญหา/การพัฒนาสถานศึกษา และ 9) การปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา/พัฒนาคุณภาพ (มรรค) และการตรวจสอบ/ประเมินระบบโดยหลักทฤษฎี 3 คู่มือการใช้ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎี 4 ประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์ของคู่มือ 2) ความเป็นมาและความสำคัญ 3) วัตถุประสงค์ของระบบ 4) แนวคิดหลักการของหลักทฤษฎี 4 5) หลักทฤษฎี 3 6) ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎี 4 และ 7) ขั้นตอนการดำเนินการตามระบบการประกันคุณภาพ

ตอนที่ 2 ประเมินคุณภาพของระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎี 4 มีดำเนินการ ดังนี้

ผู้วิจัยนำระบบการประกันคุณภาพให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารสถานศึกษาประเมินคุณภาพของระบบการประกันคุณภาพซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิเลือกแบบเจาะจงเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับในระดับประเทศ ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านศาสนา 3 รูป และผู้ทรงคุณวุฒิทางการประกันคุณภาพ 4 คน และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 16 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดโรงเรียนจากขนาดใหญ่พิเศษ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ขนาดละ 2 คน รวม 8 คน และผู้บริหารประถมศึกษา 8 คน จากสถานศึกษาขนาดกลาง 4 คน และขนาดเล็ก 4 คน ประเมินคุณภาพของระบบและคู่มือการใช้ระบบ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ 1) คู่มือการใช้ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎี 4 2) ระบบการประกันคุณภาพภายใน และ 3) แบบประเมินคุณภาพของระบบการประกันคุณภาพ

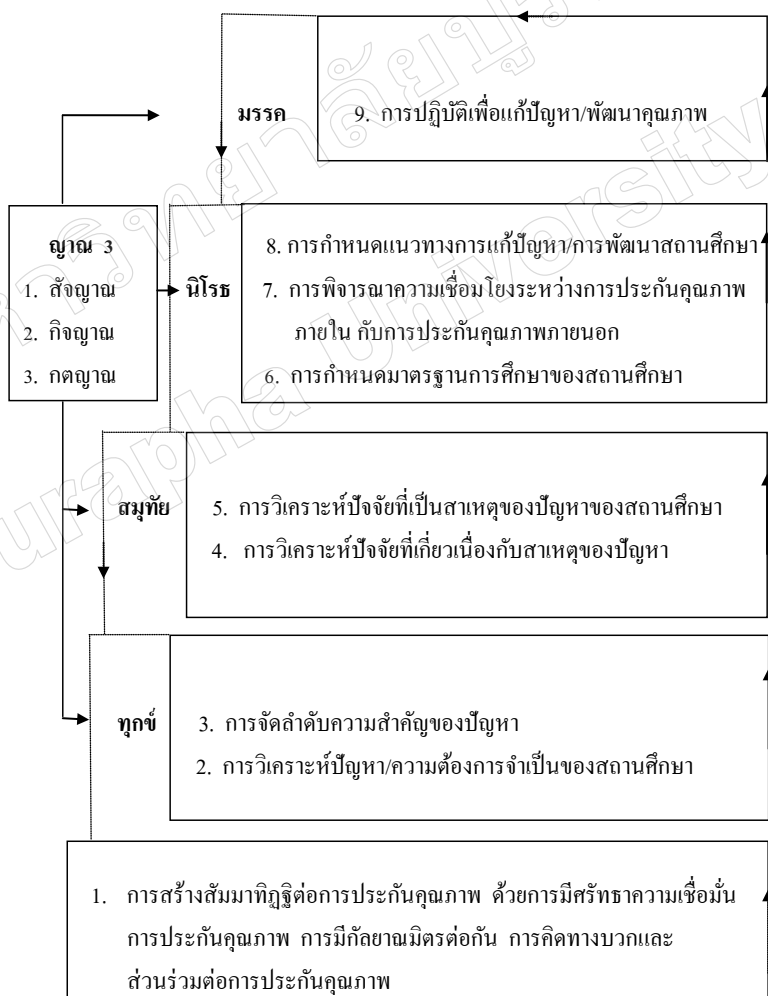
การเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้ 1) ขอความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารสถานศึกษา 2) จัดประชุมชี้แจงผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สามารถนำระบบการประกันคุณภาพไปใช้ได้จริงกับสถานศึกษา 3) ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารสถานศึกษาศึกษาคู่มือการใช้ระบบและประเมินคุณภาพของระบบการประกันคุณภาพ ภายหลังจากประเมินคุณภาพของระบบ ผู้วิจัยได้จัดประชุมกลุ่มสนทนา (Focus group discussion) ร่วมกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารจำนวน 16 คน ในประเด็นปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของการนำระบบไปใช้ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ตอน มีรายละเอียด ดังนี้

1. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ คือ 1) การสร้างสัมมาทิฐิต่อการประกันคุณภาพ 2) การวิเคราะห์ปัญหา/ความต้องการจำเป็นของสถานศึกษา(ทุกซ์) 3) การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา 4) การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องเนื่องจากสาเหตุ

ของปัญหา (สมุทัย) 5) การวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหาของสถานศึกษา 6) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (นิโรธ) 7) การพิจารณาความเชื่อมโยงระหว่างการประกันคุณภาพภายในกับการประกันคุณภาพภายนอก 8) การกำหนดแนวทางการแก้ปัญหา/การพัฒนาสถานศึกษา และ 9) การปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา/พัฒนาคุณภาพ (มรรค) และการตรวจสอบ/ประเมินระบบโดยหลักญาณ 3 ดังแสดงในภาพ 1

ภาพ 1 ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4

ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานโดยการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 มี รายละเอียด ดังนี้

1. การสร้างสัมมาทิฐิต่อการประกัน
คุณภาพด้วยการมีศรัทธาความเชื่อมั่นโดยการประชุม
การวิเคราะห์ทำความเข้าใจ การศึกษาจุดเด่นจุด
ด้อย การเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง ความเป็น
กัลยาณมิตร การคิดทางบวกและการมีส่วนร่วม การ
เปรียบเทียบผลการดำเนินการในแต่ละปี และการปฏิบัติ
ตามกฎหมายตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ.2542

2. การวิเคราะห์ปัญหา/ความต้องการจำเป็น
ของสถานศึกษา หรือการวิเคราะห์ทุกข์ของสถานศึกษา
คือการกำหนดปัญหาของสถานศึกษาโดยการสำรวจ
ความต้องการจำเป็น

3. การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา คือ
การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่ได้จากการสำรวจ
ความต้องการจำเป็น ปัญหาใดมีความจำเป็นเร่งด่วน
ควรได้รับการแก้ไขตามลำดับ

4. การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุ
ของปัญหาของสถานศึกษา คือการศึกษาวิเคราะห์
สาเหตุ การให้น้ำหนักความสำคัญในปัจจัยที่เกี่ยวข้อง
กับสาเหตุของปัญหา ปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวเนื่องกับ
ปัจจัยภายนอกหรือภายในของสถานศึกษา

5. การวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหา
ของสถานศึกษา คือ การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา
โดยใช้หลักอริยสัจ 4 ดังนี้ และอุปาทาน ประกอบด้วย
1) อริยสัจ คือ ความไม่รู้ไม่เข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็น
สาเหตุที่แท้จริงของปัญหา การขาดข้อมูลสารสนเทศ
2) ตัณหา คือ ความต้องการ ความอยากได้ อยาก
เป็นหรือไม่อยากเป็น ประกอบด้วย (1) กามตัณหา
คือ ความต้องการ ความอยากได้ในสิ่งที่ไม่เหมาะสม
(2) ภวตัณหา คือ ความต้องการอยากเป็นในสิ่งที่ไม่

เหมาะสม และ (3) วิภวตัณหา คือ ความต้องการไม่
อยากเป็นในสิ่งที่ไม่เหมาะสม/ไม่ถูกต้อง/ไม่สอดคล้อง
กับบริบทของสถานศึกษา และ 3) อุปาทาน คือ การ
ดำเนินการใด ๆ ของสถานศึกษาที่เป็นความเคยชิน
จนเป็นปกติประกอบด้วย (1) กามอุปาทาน คือ
ความยึดติดในอาคารสถานที่/วัตถุ ความมีชื่อเสียง
(2) ทิฏฐอุปาทานคือความยึดมั่นในความเห็นที่ไม่ถูกต้อง
ไม่รับฟังความคิดเห็นผู้อื่นยึดติดอยู่กับความเห็น
เดิม ขาดการประชุม (3) สีลัพพตอุปาทาน คือ ความ
ยึดมั่นยึดติดในกฎระเบียบ ประเพณี ขาดความรู้ความ
เข้าใจในสิ่งที่ปฏิบัติ ขาดการปรับปรุงพัฒนา ทำเพราะ
เป็นคำสั่ง/นโยบาย และ (4) อัตตวาทุอุปาทาน คือ ความ
ยึดติดในสถาบัน/สาขาวิชา ความรู้ลึกลับเหนือกว่า/
ดีกว่า ภาควิชาในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

6. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของ
สถานศึกษา หรือการกำหนดนิโรธ คือ สถานศึกษา
มีมาตรฐานมีคุณภาพตามเกณฑ์ ประกอบด้วย
1) คุณภาพของสถานศึกษาที่เกิดจากการใช้กฎระเบียบ
ข้อบังคับ 2) คุณภาพของสถานศึกษาที่เกิดจากการ
ตระหนักรู้และเห็นความสำคัญ และ 3) คุณภาพของ
สถานศึกษาที่เกิดจากการดำเนินการพัฒนาคุณภาพ
ที่เป็นวิถีชีวิต และเป็นงานปกติที่ต้องปฏิบัติต่อเนื่อง
ยั่งยืนอยู่อย่างสม่ำเสมอ

7. การพิจารณาความเชื่อมโยงระหว่างการ
ประกันคุณภาพภายในกับการประกันคุณภาพภายนอก
คือ การศึกษาทำความเข้าใจมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ เกณฑ์
ของการประกันคุณภาพการศึกษาวิเคราะห์ข้อเสนอแนะ
จากภายนอกและภายในมาใช้เพื่อการพัฒนาคุณภาพ
การศึกษา

8. การกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหา/การ
พัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา คือ การจัดทำ/ปรับปรุง
แผนพัฒนาการศึกษา/แผนกลยุทธ์ มีการกำหนดวิสัย
ทัศน์ปรัชญา/พันธกิจ เป้าหมายขององค์กร มีแผน

ปฏิบัติการประจำปีมีงาน/โครงการ เพื่อการพัฒนาสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ

9. การปฏิบัติเพื่อการแก้ปัญหา/การพัฒนาคุณภาพตามแนวทางหลักมรรคมีองค์ 8 การดำเนินการแก้ปัญหา หรือการดำเนินการปฏิบัติเพื่อให้เกิดคุณภาพ โดยมีวิธีการปฏิบัติ ดังนี้ 1) สถานศึกษามีการสร้าง ความตระหนักและเห็นความสำคัญของการแก้ปัญหา/ การพัฒนาคุณภาพ(สัมมาทิฐิ) โดยการประชุมอบรม ทบทวนเตรียมการ เตรียมความพร้อมของงาน/โครงการ ด้วยความเป็นกัลยาณมิตร การสร้างคุณค่าและการเห็นคุณค่าของตนเอง มีการควบคุม กำกับติดตามตรวจสอบการดำเนินการตามมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ เป้าหมายที่กำหนด 2) สถานศึกษามีการปรับปรุง/ พัฒนางาน/โครงการให้สอดคล้องและทันต่อสภาพ การณ์ปัจจุบัน (สัมมาสังกัปปะ) การมีส่วนร่วม/จิตอาสา มีการกำกับติดตาม/ตรวจสอบ การปรับปรุง/พัฒนางาน/โครงการมีหลัก 3 ประการ คือ (1) มีวัตถุประสงค์ที่ถูกต้อง (Right Objectives) คือมีความถูกต้องเหมาะสม เฉพาะเจาะจง วัดได้ทำได้ ระยะเวลาชัดเจน ได้รับการยอมรับ/มีส่วนร่วมและรับทราบร่วมกัน (2) มีเป้าหมาย ที่ถูกต้อง (Right Goals) คือเป้าหมายส่งเสริมจิตใจในการปฏิบัติ เกณฑ์ได้รับการยอมรับ สามารถบรรลุได้ ทำหายความสามารถ และ (3) มีผลการดำเนินงานที่ ถูกต้อง (Right Achievements) คือ ผลสำเร็จจะต้อง ไม่มีผลกระทบ (impact) ในด้านลบต่อบุคคล/สภาพ แวดล้อม บรรลุพันธกิจ วัตถุประสงค์ ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจ 3) สถานศึกษามีการสื่อสารติดต่อกัน ด้วยความถูกต้อง(สัมมาวาจา)มีข้อมูลสารสนเทศที่ ถูกต้องครอบคลุมทุกด้านมีการกำหนดแนวทางในการ ปฏิบัติ/มาตรฐานการปฏิบัติงาน/ปฏิทินการปฏิบัติงาน มีการจัดสรรงบประมาณที่ถูกต้องเป็นธรรม มีรายงาน ผลการปฏิบัติที่เป็นผลที่เกิดขึ้นจริงแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง มีการกำกับติดตามตรวจสอบตามมาตรฐานตัวบ่งชี้และ เกณฑ์ 4) บุคลากรมีการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย

จากสถานศึกษา (สัมมากรรมันตะ) โดยมีวัฒนธรรม คุณภาพ มีการปฏิบัติตามปฏิทิน/มาตรฐานการปฏิบัติงาน มีความเพียรพยายามในการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิด ผลดีมีประสิทธิภาพ มีการกำกับติดตามและการตรวจสอบการดำเนินการตามมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ เป้าหมายความสำเร็จที่กำหนด 5) บุคลากรปฏิบัติงาน ในภาระหน้าที่ที่รับผิดชอบที่ทำตามปกติ(สัมมาอาชีวะ) การปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ มีความพยายามใน การปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ มีการกำกับ ติดตามและการตรวจสอบการดำเนินการตามตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ 6) สถานศึกษามีความพยายามในการปฏิบัติ เพื่อการแก้ปัญหา/การพัฒนา (สัมมาวายามะ) โดยยึด หลักอิทธิบาท 4 ดังนี้ (1) นันทะ (aspiration) คือ สถานศึกษามีแผนงาน/โครงการ (2) วิริยะ (effort) คือ การดำเนินการตามแผนงานโครงการ (3) จิตตะ (thoughtfulness) คือ การตรวจสอบการดำเนินการ ตามวัตถุประสงค์ การบรรลุผลตามเป้าหมาย และ(4) วิมังสา (investigation) คือ การประเมินผลงานตาม เกณฑ์และมาตรฐานหรือเกณฑ์การประเมินคุณภาพ 7) สถานศึกษามีการตรวจสอบควบคุม กำกับติดตาม การดำเนินการ (สัมมาสติ) ของแผนงาน/โครงการโดย ตนเอง/คณะกรรมการตรวจสอบ/ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตาม เกณฑ์ที่กำหนด และ 8) สถานศึกษามีความมุ่งมั่น ตั้งใจ ในการปรับปรุง/พัฒนา/รักษาคุณภาพผลงคุณภาพของ มาตรฐานของสถานศึกษา (สัมมาสมาธิ) ให้มีคุณภาพ เพิ่มขึ้นตามมาตรฐาน

ญาณ 3 คือ การตรวจสอบ/ประเมินระบบโดย

1) สัญญาณ คือ การตรวจสอบ/ประเมินความรู้ความ เข้าใจในระบบ 2) กิจญาณ คือ การตรวจสอบ/ประเมิน เกี่ยวกับการดำเนินการ การปฏิบัติตามระบบ และ 3) กตญาณ คือ การประเมินผลการดำเนินการตามระบบ

2. การประเมินคุณภาพของระบบการ ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดย การประยุกต์ใช้ หลักอริยสัจ 4 มีผลการประเมินดังนี้

2.1 คุณภาพของคู่มือการใช้ระบบการประกันคุณภาพภายในโดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารสถานศึกษาพบว่าในภาพรวมคู่มือมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่ามากที่สุดคือคู่มือมีความสอดคล้องของเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของคู่มือและวัตถุประสงค์ของระบบ รองลงมาคือคู่มือสามารถใช้เป็นกรอบแนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ คู่มือมีความครอบคลุมของเนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการประกันคุณภาพ คู่มือมีความสอดคล้องของระบบประกันคุณภาพที่พัฒนาขึ้นกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และคู่มือมีความชัดเจนในเรื่องการตรวจสอบ/ประเมิน ตามลำดับ

2.2 คุณภาพของระบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานการประเมิน 4 ด้านพบว่าในภาพรวมระบบมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก โดยมีผลการประเมิน สรุปได้ดังนี้

2.2.1 ด้านความเป็นไปได้ ผลการประเมินคุณภาพด้านความเป็นไปได้ พบว่าภาพรวมมีความเป็นไปได้ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีความเป็นไปได้มากอันดับแรกคือเป็นระบบที่มีความเป็นเหตุผลมีความเชื่อมโยงกันระหว่างปัจจัย กระบวนการ ผลผลิต และผลกระทบ รองลงมาคือ สามารถสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการประกันคุณภาพของสถานศึกษา สามารถสนับสนุนและส่งเสริมการกำกับติดตามของฝ่ายบริหารหรือคณะกรรมการได้อย่างมีระบบ ส่งเสริมการตรวจสอบ/ประเมินการดำเนินการประกันคุณภาพของระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในสถานศึกษา และระบบสามารถนำไปปฏิบัติได้ด้วยความประหยัดงบประมาณของสถานศึกษา ตามลำดับ

2.2.2 ด้านความเหมาะสม ผลการประเมินคุณภาพด้านความเหมาะสมพบว่า ภาพรวมมีความ

เหมาะสมระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีความเหมาะสมมากที่สุดคือระบบที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับพ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องให้ใช้มาตรฐาน รองลงมาคือระบบมีกระบวนการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ มีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา สอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพ คือการควบคุมการตรวจสอบและการประเมินสามารถพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ และระบบมีการเคารพในสิทธิและส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์/การมีกัลยาณมิตร

2.2.3 ด้านความถูกต้อง ผลการประเมินคุณภาพด้านความถูกต้องพบว่า ภาพรวมมีความถูกต้องระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีความถูกต้องมากที่สุดคือระบบช่วยให้ผลการประเมินตนเองมีความน่าเชื่อถือ รองลงมาคือระบบได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ/ประเมินได้อย่างชัดเจน มีการบรรยายจุดประสงค์และกระบวนการตรวจสอบ/ประเมินได้อย่างชัดเจน ระบบทำให้มีการพัฒนาเครื่องมือและการเก็บข้อมูลที่มีทั้งความตรง และความเที่ยง สามารถทำให้มีข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้องและมีการวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และระบบสามารถกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาได้อย่างถูกต้องและชัดเจน ตามลำดับ

2.2.4 ด้านความเป็นประโยชน์ ผลการประเมินคุณภาพด้านความ เป็นประโยชน์พบว่าภาพรวมมีความเป็นประโยชน์ระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีความเป็นประโยชน์มากที่สุดคือระบบสามารถส่งเสริมการมีสัมมาทิฐิ/เจตคติที่ดีต่อการประกันคุณภาพ รองลงมาคือระบบส่งเสริมการปฏิบัติงานจริงในสถานศึกษา สามารถทำให้มีแนวทางการนำผลการประเมินไปใช้ได้อย่างชัดเจน และระบบสามารถทำให้มีข้อมูลสารสนเทศส่งเสริมการพัฒนาสถานศึกษา ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีประเด็นสำคัญที่นำมาสู่การอภิปราย ดังนี้

1. ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ซึ่งการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ซาลิส และฮิงก์เลย์ (Sallis and Hingley) อ้างถึงในโดเฮอร์ตี (Doherty) (1994: 12) กล่าวว่าสถานศึกษาสามารถพัฒนาระบบประกันคุณภาพขึ้นมาเองได้ การนำหลักอริยสัจ 4 มาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ สอดคล้องกับ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2546: 893-895) ที่กล่าวว่า พระพุทธเจ้าได้ทรงชี้ให้เห็นถึงคุณประโยชน์ให้ชาวบ้านได้เข้าใจหลักอริยสัจ 4 และสอนให้มนุษย์แก้ปัญหาด้วยตัวเอง แสดงให้เห็นว่าหลักอริยสัจ 4 นอกจาก จะเป็นหลักธรรมสูงสุดแล้วยังเหมาะสมกับบุคคลธรรมดาสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2546: 920) และสมุน อมรวิวัฒน์ (2544: 17) กล่าวถึงคุณค่าของหลักอริยสัจ 4 ว่า 1) เป็นวิธีการแห่งปัญญาแก้ปัญหิตามระบบเหตุผล 2) เป็นการแก้ปัญหิตัวของมนุษย์เอง 3) เป็นความเป็นจริงของชีวิตของทุกคน 4) แสดงถึงสภาวะความเป็นอยู่และวิธีการที่จะพัฒนาให้ดีขึ้น และ 5) เป็นหลักที่ใช้ชีวิตเป็นศูนย์กลาง จากการสัมภาษณ์พระเถระผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 6 รูปเห็นด้วยกับการนำหลักอริยสัจ 4 มาประยุกต์ใช้กับการประกันคุณภาพ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนาและการประกันคุณภาพเห็นด้วยและยอมรับในการนำหลักอริยสัจ 4 มาประยุกต์ใช้กับการประกันคุณภาพโดยมีเหตุผลประกอบที่สามารถสรุปได้ว่าหลักวิทยาศาสตร์ ที่ได้รับการยอมรับเพ็งถ้อยคำเนติมาเป็นระยะเวลาไม่กี่ร้อยปี แต่พุทธศาสนากำเนิดมาเป็นระยะเวลาสองพันกว่าปีเป็นความจริงที่ได้รับการยืนยัน/รอพิสูจน์ทั้งในอดีต

ปัจจุบัน และต่อไปในอนาคต หลักอริยสัจ 4 เป็นความจริงสูงสุด แนวคิดหลักการใด ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นสามารถนำมาพัฒนา ให้สอดคล้องได้ การพัฒนาหลักการใดที่อ้างอิงถึงหลักทางศาสนาไม่ควรจะให้ผิดเพี้ยนจากหลักการเดิม และควรจะให้เกิดมาจากหลักทางศาสนาเป็นเบื้องต้น (inside out) หลักอริยสัจ 4 เป็นกระบวนการวิจัยและกระบวนการแก้ปัญหาและพัฒนางานด้วยตนเอง จึงเป็นกระบวนการทำงานอย่างประกันคุณภาพหลักอริยสัจ 4 เมื่อนำมาประยุกต์ใช้ทำให้เป็นนวัตกรรมและเป็นวงจรไตรวัฏฏ์ (วน) คือ ควบคุม ตรวจสอบ และประเมิน

2. การประเมินคุณภาพของระบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารสถานศึกษา มีผลการประเมินดังนี้ คือ ผลการประเมินคุณภาพคู่มือการใช้ระบบการประกันคุณภาพอยู่ในระดับมาก เพราะคู่มือได้มาจากการสังเคราะห์ให้ขั้นตอนของการพัฒนาระบบซึ่งได้ผ่านการพิจารณาการให้ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนา และด้านการประกันคุณภาพ ส่งผลให้คู่มือมีคุณภาพ ซึ่งเป็นวิธีที่สุพัทธ์ พิบูลย์ (2550) กล่าวว่า การตรวจสอบ/ประเมินคุณภาพระบบหรือนวัตกรรมสามารถประเมินคุณภาพได้โดยการใช้หลักตรรกศาสตร์/ดุลยพินิจ (Logical Approach) ให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้พิจารณา ทำให้คู่มือมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา คู่มือทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาครูและบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจและมีเจตคติที่ดีต่อการประกันคุณภาพเพิ่มขึ้น คู่มือสามารถนำไปใช้อ้างอิงทางวิชาการได้ คู่มือสามารถใช้เป็นกรอบแนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาได้

การประเมินคุณภาพของระบบตามมาตรฐานการประเมิน 4 ด้าน

1. ด้านความเป็นไปได้ ระบบมีความเป็นไปได้ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เป็นระบบที่มีความเป็นเหตุผล มีความเชื่อมโยงกันระหว่างปัจจัย กระบวนการ ผลผลิต และผลกระทบ ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ของสถานศึกษา สามารถสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการประกันคุณภาพ ส่งเสริมการตรวจสอบ/ประเมินได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในสถานศึกษา สอดคล้องกับสมุน อมรวิวัฒน์ (2544) ซึ่งกล่าวว่าหลักอริยสัจ 4 มีความเป็นระบบอยู่ในตัว เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงสอดคล้องสัมพันธ์กับองค์ประกอบและปัจจัยต่างๆ เป็นระบบที่มีตัวป้อน วิธีการและผลเชิงประจักษ์ สอดคล้องกับองค์ประกอบของระบบที่ประกอบด้วยตัวป้อน กระบวนการ และผลผลิต ตามที่ ทิศนา เขมมณี (2550) และชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2553) ได้กล่าวไว้ ปัจจัยสำคัญในการนำระบบ ไปใช้กับสถานศึกษาและส่งผลต่อความสำเร็จคือระบบส่งเสริมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการประกันคุณภาพ ทั้งนี้เนื่องจากระบบการประกันคุณภาพที่พัฒนาขึ้นยึดหลักการมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาและผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ร่วมวางแผน ร่วมพัฒนา ร่วมประเมิน และร่วมใช้ประโยชน์โดยให้ผู้เกี่ยวข้องของสถานศึกษาร่วมกันวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของสถานศึกษา วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน จุดเด่น จุดด้อยของสถานศึกษา จัดทำโครงการ/กิจกรรมเพื่อพัฒนาจุดด้อยหรือจุดที่เป็นปัญหาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นซึ่ง ชนม์ชครณ์ วรอินทร์ (2549) กล่าวถึงข้อดีของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทำให้แต่ละฝ่ายได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็นจนนำไปสู่การยอมรับ และทำให้รู้สึกถึงความเป็นเจ้าของและมีความภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนร่วมกันคิดร่วมกันทำขึ้นมา ซึ่งสุดท้ายแล้วยอมทำให้กิจกรรมนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ได้โดยง่าย และการบรรลุวัตถุประสงค์นั้นยอมเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า มีความเป็นไปได้ของการปฏิบัติงาน ซึ่งจากการพัฒนาระบบผู้วิจัยได้ใช้หลักการมีส่วนร่วมจึงเป็นผลทำให้ผู้เกี่ยวข้องกับการนำระบบ

การประกันคุณภาพไปใช้เห็นว่า มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ

2. ด้านความเหมาะสม ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เพราะว่ารระบบที่พัฒนาขึ้น สอดคล้องกับพ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มีกระบวนการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพคือมีการควบคุม การตรวจสอบ และการประเมิน สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และระบบส่งเสริมการปฏิบัติงานในหน้าที่ความรับผิดชอบตามภาระงานปกติ ที่เป็นเช่นนี้เพราะระบบที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบที่สอดคล้องกับที่สุวิมล ว่องวาณิช และนงราม เศรษฐพานิช (2544) ได้เสนอแนวคิดและหลักการของการประกันคุณภาพการศึกษาว่า ควรประกอบด้วยการควบคุม การตรวจสอบ และการประเมิน จากการวิเคราะห์ระบบประกันคุณภาพกับหลักอริยสัจ 4 พบว่าการควบคุมคุณภาพสอดคล้องกับสังฆานคือสถานศึกษาต้องทำความรู้ความเข้าใจก่อนว่าอะไรคือปัญหา/ทุกข์ของสถานศึกษา สาเหตุของปัญหาเป็นสิ่งที่ควรแก้ไข เป้าหมายหรือนิโรธเป็นสิ่งที่ทำให้บรรลุความสำเร็จ และการปฏิบัติควรก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การตรวจสอบคุณภาพสอดคล้องกับกิจญาณ คือ การปฏิบัติควรให้สอดคล้องตามความรู้ความเข้าใจคือ ปัญหาควรจะกำหนดกรอบขอบเขตให้ชัดเจน การแก้ไขปัญหาคือสิ่งที่สาเหตุ การกำหนดเป้าหมายความสำเร็จของการแก้ปัญหาคืออะไรอยู่ระดับใด และความสำเร็จที่ต้องการต้องมาจากการปฏิบัติที่ถูกต้อง และการประเมินคุณภาพสอดคล้องกับ กตญาณ คือ การประเมินสภาพขอบเขตของปัญหา การประเมินการแก้ไขปัญหา การประเมินเป้าหมายความสำเร็จและการประเมินผลการปฏิบัติตามเกณฑ์คุณภาพของสถานศึกษา

3. ด้านความถูกต้อง ในภาพรวมมีความถูกต้องอยู่ในระดับมาก เป็นระบบที่ช่วยให้ผลการประเมินตนเองมีความถูกต้องเพราะว่าระบบได้กำหนด

วัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ/ประเมินได้อย่างชัดเจน มีการบรรยายจุดประสงค์และกระบวนการตรวจสอบ/ประเมินได้อย่างชัดเจน มีพัฒนาเครื่องมือและการเก็บข้อมูลที่มีทั้งความตรง และความเที่ยง สามารถทำให้มีข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้องและมีการวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับศิริชัย กาญจนวาสี (2545) และสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2549) ซึ่งได้กล่าววามมาตรฐานด้านความถูกต้องคือการกำหนดให้การประเมินดำเนินการตามหลักวิชาการ สามารถประกันได้ว่าการประเมินมีการใช้เทคนิคที่เหมาะสม และมีสารสนเทศที่เพียงพอในการตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ประเมิน จะเห็นได้ว่าข้อมูลสารสนเทศมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง สารสนเทศจะเป็นตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพของระบบการประกันคุณภาพ จากระบบที่พัฒนาขึ้นมีตัวบ่งชี้ที่เกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศตั้งแต่การนำสารสนเทศมาใช้ในการศึกษาจุดเด่นจุดด้อย การศึกษาเปรียบเทียบผลการดำเนินการ การศึกษาความต้องการจำเป็นการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การวิเคราะห์สาเหตุลำดับความสำคัญของสาเหตุปัญหา การนำข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการจัดทำ/ปรับปรุงพัฒนาแผนงาน/โครงการ การจัดสรรงบประมาณ การเปรียบเทียบวิเคราะห์ผลความสำเร็จ การตรวจสอบ/ประเมินโครงการ ซึ่งข้อมูลสารสนเทศจัดว่าเป็นสื่อ/สัญลักษณ์/การสื่อสารโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันข้อมูลสารสนเทศมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งเป็นหนึ่งในหลักมรรคมืองค์ 8 คือ สัมมาวาจา

4. ด้านความเป็นประโยชน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เห็นได้จากการที่ระบบสามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมทฤษฎี/เจตคติที่ดีต่อการประกันคุณภาพระบบจึงส่งเสริมการปฏิบัติงานจริงของสถานศึกษา ทำให้มีแนวทางในการนำผลการประเมินไปใช้ได้อย่างชัดเจน สามารถทำให้มีข้อมูลสารสนเทศซึ่งได้มาจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจึงตอบสนองความต้องการ การ

ประกันคุณภาพจะมีความเป็นประโยชน์เมื่อทำให้สถานศึกษามีคุณภาพสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง คุณภาพการศึกษาจะเกิดขึ้นเมื่อบุคลากรของสถานศึกษามีเจตคติที่ดีต่อการจัดการศึกษา (Arcaro, 1995) และคุณภาพคือความสมบูรณ์แบบ มีความหมายใกล้เคียงกับความดี ความจริง และความมีมาตรฐานสูงสุด และคุณภาพต้องครอบคลุมถึงสิ่งต่อไปนี้เป็นคือ 1) ภาระความรับผิดชอบ (accountability) 2) ประสิทธิภาพ (efficiency) และ 3) ประสิทธิผล (effectiveness) (Sallis, 2002) ซึ่งระบบการประกันคุณภาพมีองค์ประกอบที่ครอบคลุมภาระความรับผิดชอบ ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล คือ มีการสร้างความตระหนักและเห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพบุคลากรปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและการปฏิบัติหน้าที่ภาระงานปกติ การปฏิบัติตามขั้นตอนของระบบ จึงส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่างค์ประกอบของระบบมีความเหมาะสมและครอบคลุมบริบทของการประเมินและการประกันคุณภาพ แต่การนำระบบไปใช้จริงควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจที่แท้จริงและถูกต้องหรือการมีส่วนร่วมทฤษฎีของบุคลากร และควรให้คณะกรรมการเป็นผู้คอยกำกับนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง

1.2 จากผลการประเมินคุณภาพของระบบพบว่าผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหาร มีความเห็นสอดคล้องกันว่าระบบมีคุณภาพตามมาตรฐานการประเมิน 4 ด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าระบบมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริงในสถานศึกษา การนำระบบไปใช้

จริงควรมีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติตามแนวทางการพัฒนา/การแก้ปัญหาโดยใช้หลักมรรคมีองค์ 8

ในระดับคุณภาพที่แตกต่างกันเพื่อดูผลการทดลองของระบบที่จะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำระบบการประกันคุณภาพทดลองใช้กับสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินคุณภาพ

2.2 ควรนำระบบไปทดลองใช้กับมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาเพื่อเป็นการทดสอบความมีประสิทธิภาพของระบบ

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

เอกสารอ้างอิง

- ชนม์ชกรณั วรอินทร์. (2549). *การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน: การประเมินแบบเสริมพลัง*. ปรียญญาณิพนธ์ปรียญญาณการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิตสาขาวิชาการทดสอบและการวัดผลการศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2553). *ระบบและการจัดระบบ. ในประมวลสาระชุดวิชาการจัดระบบทางการศึกษา* หน่วยที่ 1 หน้า 35 นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทศนา แจมมณี. (2550). *ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ด้านสุชาการพิมพ์.
- ธีระ รุญเจริญ. (ม.ป.ป). *ระบบการศึกษาและระบบบริหารการศึกษาไทย. ในประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา* หน่วยที่ 13 หน้า 17 นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (อึดตำเนา).
- ประเวศ วะสี. (2550). *ความเป็นมนุษย์กับการเข้าถึงสิ่งสูงสุด*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: กรีนปัญญาญาณ.
- พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตโต). (2543). *ถึงเวลามารื้อระบบพัฒนาคนกันใหม่*. กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตโต). (2546). *พุทธธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรภัทร์ ภูเจริญ. (2544). *แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2545). *ทฤษฎีการประเมิน*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: เท็กซ์แอนด์-เจอร์นัลพับลิเคชั่น.
- สงบ ประเสริฐพันธ์. (2543). *ร่วมกันสร้างสรรค์คุณภาพโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สมคิด พรหมจ้อย และสุพักตร์ พิบูลย์. (2544). *การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา*. นนทบุรี: จตุพรดีไซน์.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2549). *วิธีวิทยาการประเมินศาสตร์แห่งคุณค่า*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2549). *การจัดสรรงบประมาณให้การจัดการศึกษาในปี 2549* สืบค้นเมื่อ 11 มิถุนายน 2550 จาก <http://www.onec.go.th>
- สุพักตร์ พิบูลย์. (2550). *การวิจัยและพัฒนาสำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: จตุพรดีไซน์.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2544). *หลักบูรณาการทางการศึกษาตามนัยแห่งพุทธธรรม*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุวิมล ว่องวานิช และนงราม เศรษฐพานิช. (2544). *การประกันคุณภาพการศึกษา*. หน่วยที่ 10 ใน ประมวลสาระชุดวิชาการประเมินและการจัดโครงการประเมิน หน้า 232-234 นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Arcaro, Jerome S. (1995). *Quality in Education*. Delray Beach, Florida: St. Lucie Press.
- Doherty, G.D. (1994). *Developing Quality systems in education*. London: Routledge.
- Sallis, E. (2002). *Total Quality Management in Education 3rd* London: Kogan Page.